

Werkprogramma

De Wetenschappelijke Klimaatraad in 2025-2026

WKR.

Inleiding

De Wetenschappelijke Klimaatraad (WKR) is in 2022 bij Koninklijk Besluit ingesteld als onafhankelijk adviesorgaan. De raad adviseert gevraagd en ongevraagd de regering en het parlement over de ontwikkeling van een klimaatneutrale en klimaatbestendige samenleving. Dit doet de raad op basis van brede wetenschappelijke inzichten en met oog voor andere maatschappelijke opgaven.

In april 2023 is de raad voor het eerst samengekomen. Sindsdien is een stafbureau van ongeveer 24 fte opgezet. In december 2023 is het eerste advies gepubliceerd, '[Met iedereen de transities in](#)', dat diende als input voor het Klimaatplan 2025–2035. Het advies '[De lucht klaren?](#)' over CO₂-verwijdering is in juli 2024 verschenen.

In het vorige werkprogramma voor 2024–2025 kondigde de WKR vijf adviestrajecten aan: klimaat en landbouw, klimaatvisie, klimaatadaptatie, circulaire economie en klimaatverandering en gezondheid. De adviezen over landbouw '[Boeren in een veranderend klimaat](#)' (december 2024), klimaatadaptatie '[Meeveranderen met het klimaat](#)' (juni 2025) en klimaatvisie '[Vaart maken met visie](#)' (juli 2025) zijn inmiddels verschenen. De adviezen over klimaat en gezondheid (in samenwerking met de Gezondheidsraad) en circulaire economie (gevraagd advies door de minister van IenW) zullen in het eerste kwartaal van 2026 verschijnen.

Naast de adviezen publiceerde de WKR in 2024 een [antwoord op de vraag van de Tweede Kamer](#) over prioritering bij netcongestie. Ook schreven we op verzoek van de interdepartementale werkgroep koolstofverwijdering een [achtergrondnotitie over tijdelijke CO₂-verwijdering](#). De in het vorige werkprogramma aangekondigde verkenning naar de economische dimensie van de klimaattransitie en groene groei zal uitmonden in een advies over de industrie dat eind 2025 verschijnt.

In dit nieuwe werkprogramma voor 2025–2026 kondigt de WKR een aantal nieuwe adviezen aan die eind 2025 en in de loop van 2026 zullen verschijnen.

Organisatie en werkwijze

De WKR adviseert regering en parlement over de ontwikkeling van een klimaatneutrale en klimaatbestendige samenleving, op basis van wetenschappelijke inzichten en met oog voor andere maatschappelijke opgaven. De WKR werkt onafhankelijk en interdisciplinair, en richt zich op zowel klimaatmitigatie (het tegengaan van klimaatverandering) als klimaatadaptatie (het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering).

1. Samenstelling

De WKR bestaat uit de volgende tien leden:

- ▶ Prof. dr. ing. Jan Willem Erisman (voorzitter) – hoogleraar milieu en duurzaamheid, Universiteit Leiden;
- ▶ Prof. dr. Heleen de Coninck (plaatsvervangend voorzitter) – hoogleraar socio-technische innovatie en klimaatverandering, Technische Universiteit Eindhoven, hoogleraar systeemtransitie en klimaatverandering, Radboud Universiteit;
- ▶ Dr. Sanne Akerboom – universitair docent regulering en governance van de energietransitie, Universiteit Utrecht;
- ▶ Prof. dr. Kornelis Blok – emeritus-hoogleraar energiesysteemanalyse, Technische Universiteit Delft;
- ▶ Prof. dr. Henri de Groot – hoogleraar regionale economische dynamiek, Vrije Universiteit Amsterdam;
- ▶ Prof. dr. Marjolijn Haasnoot – senior onderzoeker/adviseur Deltares; hoogleraar klimaatadaptatie in delta's en kustgebieden, Universiteit Utrecht;
- ▶ Prof. dr. Wouter Peters – hoogleraar koolstofkringloop en atmosferische samenstelling, Wageningen University & Research;
- ▶ Dr. Wieke Pot – universitair docent bestuurskunde, Wageningen University & Research;
- ▶ Prof. dr. Linda Steg – hoogleraar omgevingspsychologie, Rijksuniversiteit Groningen;
- ▶ Prof. dr. ir. Behnam Taebi – hoogleraar energie- en klimaatethiek, Technische Universiteit Delft.

De WKR bestaat naast de raad uit een stafbureau onder leiding van secretaris-directeur dr. Ruud van den Brink. Het stafbureau groeit in 2025 uit naar de volledige capaciteit van circa 24 fte.

2. Werkwijze

De adviezen van de WKR komen voort uit een formele adviesvraag van ministeries, de regering of het parlement, of worden door de raad zelf geïnitieerd. Alle adviezen en andere publicaties zijn via de eigen website beschikbaar. De raad bepaalt zelf wanneer de adviezen openbaar worden.

Voor de formulering van de adviezen baseert de WKR zich op wetenschappelijke kennis en op (advies)rapporten van andere raden en kennisinstellingen. In elk adviestraject voert de WKR gesprekken met andere wetenschappers, beleidsambtenaren en stakeholders. De aanbevelingen van de adviezen komen op basis van interne discussie tot stand. Afgeronde adviestrajecten worden altijd geëvalueerd.

De raad onderschrijft de Nederlandse gedragscode van wetenschappelijke integriteit. De belangrijkste nevenactiviteiten van de raadsleden staan op de website vermeld. Daarnaast hebben de stafmedewerkers een ambtelijke eed of belofte afgelegd.

De raad hecht aan samenwerking en afstemming met andere instellingen. Belangrijk om te noemen zijn de andere adviesraden, universiteiten, de planbureaus, de Rijkskennisinstellingen, de toegepast onderzoeksorganisaties (TNO, Deltares), de Raad van State, de Deltacommissaris, het Nationaal Klimaat Platform en het Klimaatonderzoek Initiatief Nederland.

De WKR is lid van de International Climate Councils Network en van het European Environment and Sustainable Development Advisory Councils Network.

Over het werkprogramma

Bij de totstandkoming van het werkprogramma hanteert de raad een afwegingskader met de volgende overwegingen: passend bij de missie, beleidsrelevantie, wetenschappelijke basis, interdisciplinariteit en eigen positionering. Het werkprogramma als geheel beoogt inhoudelijk evenwichtig te zijn in scope, themakeuze, type advies en tijdhorizon.

Voor wat betreft ongevraagde adviezen komt de raad tot de selectie van de onderwerpen door het voortdurend monitoren van signalen uit wetenschap, beleid en maatschappij. De WKR houdt ruimte voor departementale of parlementaire adviesverzoeken.

Adviezen 2025–2026

1. Industrie

Nederland heeft een grote, op fossiele grondstoffen en energie gebaseerde industrie. De Nederlandse energie-intensieve industrie kent veel uitdagingen: relatief hoge kosten, importafhankelijkheid en de broeikasgasemissies moeten vooralsnog binnen het ETS in 2040 dalen naar nul. De industrie van de toekomst moet klimaatneutraal en klimaatbestendig zijn, concurrerend zijn, en bijdragen aan brede welvaart. De centrale vraag in dit advies is: Hoe kan de Nederlandse overheid sturen op een toekomstbestendige industrie, zowel via haar bijdrage aan Europese beleid als met nationale beleidsinstrumenten?

2. Klimaat en gedrag

IPCC-scenario's laten zien dat andere consumptiekeuzes noodzakelijk zijn om opwarming te beperken. Ook wordt steeds duidelijker dat de overheid de risico's van klimaatverandering niet compleet op zich kan nemen. Burgers moeten helpen om deze risico's kleiner te maken. Daarnaast leveren duurzame keuzes en gedrag op allerlei vlakken voordelen op, zoals voor gezondheid, natuur of overheidskosten. Bovendien blijkt een meerderheid van de Nederlanders zich zorgen te maken over klimaatverandering, te verwachten dat de overheid verantwoordelijkheid neemt, en bereid te zijn om zich duurzamer te gedragen. Toch wordt er om allerlei redenen slechts beperkt en terughoudend beleid gevoerd om mensen in staat te stellen of te stimuleren om klimaatgedrag te vertonen. De centrale vraag in dit advies is: Met welk beleid kan het kabinet het potentieel van klimaatgedrag beter benutten?

3. Maatschappelijke initiatieven

Nederland telt een groeiend aantal maatschappelijke initiatieven op het gebied van opwekking van duurzame elektriciteit en warmte, duurzame landbouw, natuurbeheer, autodelen, het isoleren van huizen en hergebruik van spullen. Deze initiatieven dragen niet alleen bij aan de reductie van broeikasgasemissies, maar versterken ook sociale structuren. Het stimuleren van maatschappelijke initiatieven is dan ook een prioriteit in het concept-klimaatplan. Toch zijn er nog veel praktische, juridische en economische barrières die de groei van maatschappelijke initiatieven belemmeren. De centrale vraag in dit advies is: Op welke manier kan de overheid de samenwerking met maatschappelijke initiatieven vormgeven?

4. Gebouwde omgeving

De energiehuishouding in de gebouwde omgeving verduurzaamt gestaag: veel huizen zijn voorzien van zonnepanelen, het aantal warmtepompen stijgt sterk en de woningvoorraad van corporaties wordt steeds energiezuiniger. Toch gaat het nog niet snel genoeg: warmtenetten komen niet van de grond, er is netcongestie op wijkniveau en er zijn nog veel slecht geïsoleerde huizen en andere gebouwen. In deze sector speelt verdelende rechtvaardigheid een belangrijke rol: veel mensen willen best hun huis verduurzamen, maar hebben het geld of de mogelijkheid niet. De centrale vraag

in dit advies is: Welk beleid draagt bij aan verduurzaming van de gebouwde omgeving, dat op een rechtvaardige manier rekening houdt met de verschillen tussen huishoudens?

5. Werking en herziening Europees Emissiehandelssysteem (ETS)

Voor eind 2026 zal het ETS door de Europese Commissie geëvalueerd en daarna aangepast worden. Volgens de huidige afspraken worden er onder het ETS1 en ETS2 na 2039 resp. 2043/44 geen nieuwe emissierechten meer uitgegeven, met oog op het behalen van de klimaatdoelen. ETS1 en ETS2 samen omvatten een groot deel van de Europese CO₂-emissies, in onder andere de industrie, elektriciteitsproductie, gebouwde omgeving, wegverkeer en scheep- en luchtvaart binnen de EU. Het ETS heeft daarmee grote economische en sociale impact op bedrijven en inwoners van Nederland.

Dit advies richt zich op de volgende vragen: Hoe heeft het ETS tot nu toe gewerkt, en welke lessen vallen eruit te trekken? Wat zijn de verwachtingen, mede met oog op de eindfase? Welke aanpassingen zijn nodig om het ETS ook in de toekomst in lijn met de afspraken in het Akkoord van Parijs te laten zijn?

6. Systeemaanpak duurzame koolstof

Ook in een klimaatneutraal 2050 zullen koolstofverbindingen nodig blijven, zowel voor energetische (bepaalde transportbrandstoffen, groen gas) als niet-energetische toepassingen (kunststoffen, bouwmaterialen). Er is echter nog veel onduidelijk rond de beschikbaarheid, kosten, duurzaamheid en voorzieningszekerheid van de niet-fossiele koolstofbronnen, te weten gerecyclede plastics, biomassa en afgevangen biogene of atmosferische CO₂.

De centrale vragen in dit advies zijn: Hoe ziet een duurzame koolstofketen zonder emissies eruit? Hoe kan je de nieuwe ketens duurzaam op- of uitbouwen en wat betekent dit voor het uifasieren van fossiele brandstoffen? Welke sectorale aanpassingen zijn hierbij te verwachten en wat is de betekenis op systeemniveau? Wat voor nieuwe regelgeving is nodig, nu de oude nog volledig op fossiele brandstoffen is ontwikkeld?

In het vorige werkprogramma werden de onderstaande langer lopende adviestrajecten al aangekondigd. Beide adviezen verschijnen begin 2026.

7. Materialen en klimaatverandering

In het advies 'Met iedereen de transities in' beveelt de WKR aan om het klimaatbeleid te richten op drie transities: het voedselsysteem, de circulaire economie en het energiesysteem. De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft de WKR gevraagd een advies uit te brengen hoe het circulaire-economiebeleid verder kan worden geïntensiveerd en hoe het materialensysteem verduurzaamd kan worden.

Het grondstoffengebruik van Nederland gaat gepaard met veel broeikasgasemissies, zowel in Nederland als daarbuiten. Door het gebruik en de productie van materialen en producten fundamenteel anders in te richten kunnen we het materiaalgebruik, en de emissies die daarbij ontstaan, sterk verminderen. De WKR kijkt binnen dit project hoe zo'n transformatie eruit zou kunnen zien voor vier emissie-intensieve productgroepen: auto's, kleding, woningen en plastic verpakkingen.

8. Klimaatverandering en gezondheid

Klimaatverandering in Nederland houdt in dat het in de nabije toekomst warmer, natter en droger wordt, en dat de zeespiegel stijgt. Voor Caribisch Nederland vormen droogte, hitte, zeespiegelstijging en tropische stormen een bedreiging voor de leefbaarheid op de eilanden. Klimaatverandering heeft ook directe en indirecte gevolgen voor de menselijke gezondheid. Die gevolgen worden in Nederland deels al waargenomen. Te denken valt aan hittestress in de zomer, verandering van allergieën en nieuwe infectieziekten. Voor de toekomst zijn deze risico's onzeker. Ook de effectiviteit van beleid en maatregelen om ons aan te passen aan klimaatverandering is nog onvoldoende in beeld.

De Gezondheidsraad en WKR komen daarom met een advies over risico's van klimaatverandering voor de gezondheid in Nederland. Centrale vragen zijn: wat zijn effecten van klimaatverandering voor de menselijke gezondheid op dit moment, hoe kunnen deze effecten verder ontwikkelen in de toekomst en wat kan de Nederlandse overheid doen om de bevolking tegen de ongewenste effecten en risico's van klimaatverandering te beschermen?

Overige publicaties

Naast de adviezen probeert de WKR ook met andere publicaties de discussie over klimaatbeleid te stimuleren. Voor 2025/2026 staat het volgende gepland:

1. Bossen en bodems

In het najaar van 2025 publiceert de WKR een signalering over de gevolgen van de afname van de opname van CO₂ door bossen wereldwijd. Gezonde bossen en bodems zijn cruciaal voor het tegengaan van klimaatverandering, maar staan onder snelgroeiende druk door klimaatverandering en menselijk handelen. Er zijn zorgelijke signalen dat bossen en bodems kwetsbaarder zijn voor klimaatverandering dan eerder gedacht, waardoor de opname van CO₂ sterk is afgenomen. Wat zijn de gevolgen hiervan en welk handelingsperspectief heeft Nederland en de Europese Unie?

2. Klimaat en democratie

Samen met de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) brengt de WKR in 2026 een essaybundel uit over de verhouding tussen klimaatbeleid en democratische legitimiteit. Aan de hand van bijdragen uit wetenschap, beleid en praktijk wordt onderzocht hoe een toekomstgericht klimaatbeleid verankerd kan worden binnen een democratisch bestel dat steunt op representatie, participatie en institutionele betrouwbaarheid. De essays verkennen institutionele voorwaarden voor het maken van moeilijke, intergenerationele keuzes en benoemen spanningen tussen urgentie, uitvoerbaarheid en draagvlak. Daarmee vormt de bundel een bouwsteen voor de verdere ontwikkeling van kennis over duurzame democratische besluitvorming in tijden van klimaatverandering.

3. Klimaatverandering en migratie

De gevolgen van klimaatverandering kunnen een directe of indirecte factor zijn in migratiebewegingen, zowel binnen landen als over grenzen heen. De WKR organiseert daarom samen met de Adviesraad Migratie in 2026 een symposium rondom het thema klimaatverandering en migratie, om wetenschappelijke inzichten met de beleidspraktijk te verbinden. Daarnaast wordt een signalering gepubliceerd, waarin wordt verkend hoe klimaatverandering en migratie zich tot elkaar verhouden, welke onzekerheden en bestuurlijke opgaven dit oproept en wat dit betekent voor het Nederlandse beleid.

Uitgave
September 2025

Vormgeving
OSAGE

Beeld omslag
[Bron omslagbeeld]

Website
www.wkr.nl

Werkprogramma

WKR.